

بررسی ارتباط بین مسئولیت اجتماعی جوانان و احساس امنیت اجتماعی
(مورد مطالعه شهر مشهد)

تاریخ دریافت: ۸۹/۷/۲۹ دکتر محمد تقی ایمان^۱
تاریخ پذیرش: ۸۹/۸/۲۷ گلمراد مرادی^۲
وجیهه جلائیان^۳

چکیده

یکی از مسائل اساسی در حوزه علوم اجتماعی و به طور خاص در جامعه شناسی بحث مسولیت پذیری جوانان و میزان پابندی آنها به اصول و قوانین اساسی حاکم در جامعه می باشد. بدون شک نظم و امنیت اجتماعی به معنی هماهنگی اجزای نظام اجتماعی جهت دستیابی به اهداف نظام یکی از خصوصیات مهم جامعه ایده آل می باشد و این امر هنگامی حاصل می گردد که اعضای آن جامعه به عنوان عناصر تشکیل دهنده اجزای نظام اجتماعی وظایف خود را شناخته و به آن عمل نمایند و همچنین خود را در برابر هموعان خود مسئول بدانند. هدف اصلی این مقاله بررسی میزان مسولیت پذیری جوانان در برابر جامعه و ارتباط آن با احساس امنیت اجتماعی در شهر مشهد است.

روش تحقیق در این مقاله پیمایش بوده و از طریق ابزار پرسشنامه انجام شد. به منظور تسهیل و تسریع پژوهش و صرفه جویی در وقت و هزینه، ناگزیر تعداد ۳۸۵ جوان به عنوان نمونه معروف به شیوه تصادفی سیستماتیک برای مطالعه انتخاب شدند. از اعتبار صوری و ملاک برای روایی و آلفاکرونباخ برای پایایی ابزار تحقیق استفاده به عمل آمد و از روشهای آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس برای آزمون فرضیات و تکنیک رگرسیون و تحلیل مسیر برای سنجش مدل تحقیق استفاده شد.

یافته ها و نتیجه گیری: براساس یافته های تحقیق بین مسولیت اجتماعی ($r=0/64$)، تعهد اجتماعی ($r=0/52$)، اعتماد اجتماعی ($r=0/72$) و تحصیلات جوانان ($r=0/34$) با احساس امنیت اجتماعی ارتباط معناداری وجود دارد. نتایج ضریب رگرسیونی نشان می دهد که تعهد اجتماعی ($Beta=0/32$)، مسولیت اجتماعی ($Beta=0/15$)،

Archive of SID

اعتماد اجتماعی ($Beta = 0/12$) و تحصیلات ($Beta = 0/11$) به ترتیب میزان اهمیتی که در تبیین متغیر وابسته داشته اند، وارد معادله رگرسیونی شده اند و در مجموع توانسته اند ۶۳ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین و توضیح کنند ($R^2 = 0/63$). یافته های تحقیق نشان می دهد که هرچه مسئولیت پذیری جوانان بیشتر باشد زمینه رشد و شکوفایی جامعه در نتیجه فراهم شدن امنیت اجتماعی بیشتر می شود.

واژه های کلیدی:

امنیت اجتماعی، مسئولیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، تعهد اجتماعی، جوانان، مشهد

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و برای رفع نیازهای خویش به دیگران نیاز دارد. وی با هموعان خود ارتباط برقرار می کند تا بتواند هر چه بهتر زندگی کند به همین دلیل هر فردی عضو گروه و جامعه ای است و به خاطر این عضویت هنجارها و ارزشهایی را می پذیرد و اصولی را رعایت می کند. در هر جامعه نقشهایی برای افراد وجود دارد که هنجارها و ارزش های جامعه آن را تعریف کرده است. میزان رعایت و پایبندی افراد نسبت به این نقش ها را می توان مسئولیت اجتماعی^۱ نامید. بدون شک نظم و امنیت اجتماعی^۲ به معنی هماهنگی اجزای نظام اجتماعی جهت دستیابی به اهداف نظام یکی از خصوصیات مهم جامعه ایده آل می باشد و این امر هنگامی حاصل می گردد که اعضای آن جامعه به عنوان عناصر تشکیل دهنده اجزای نظام اجتماعی وظایف خود را شناخته و به آن عمل نمایند. مسئولیت اجتماعی افراد به عنوان یکی از عوامل بوجود آورنده اتحاد، نظم و امنیت شناخته می شود که می تواند مسائلی را به دنبال خود بکشانند که برای هر جامعه ای حیاتی و مهم می باشد.

ارتباط بسیار بالایی بین مسئولیت اجتماعی و امنیت اجتماعی وجود دارد. در کشورهای سرمایه داری نیروهای زیادی به موازات مسئولیت اجتماعی وجود دارد و به دلیل اینکه مسئولیت اجتماعی کمی وجود دارد، فشار کمی نیز برای بهبود ساختارها و نهادها وجود دارد. رضایت بخشی جامعه بدون سطح بالایی از مسئولیت پذیری در بین شهروندان وجود ندارد و نظم در چنین جامعه ای مستلزم وجود و تقویت مسئولیت اجتماعی است (Trainer, 2005: 701). امروزه تمام عرصه های زندگی اجتماعی انسان متاثر از امنیت است. هیچ پدیده ای در زندگی اجتماعی وجود ندارد که امنیت در شکل گیری و یا نوسانات آن بی تاثیر باشد (صالحی، ۱۳۸۵: ۳۹). امنیت اجتماعی به عنوان یکی از مولفه های اساسی سیستم رسیدن به هدف در جامعه نقش اساسی در هماهنگ ساختن و حفظ نظم بین خرده سیستم های جامعه بازی می کند.

اندشمندان از زوایای گوناگون بحث امنیت اجتماعی را مطرح کرده اند. بوزان امنیت را قابلیت حفظ الگوهای سنتی مثل زبان، مذهب و فرهنگی می داند (Buzan, 1988: 8). در

1- Responsibility

2- Social Security

Archive of SID

این تعریف جامعه متشکل از گروه‌های اجتماعی است که در آن ارزشهای مشترک من‌های متفاوت را به یک‌دیگر تبدیل می‌نماید و قدرت توزیع شده در بین این گروه‌ها مهمترین وجه احساس امنیت است که همین عامل شرط واقعی توانایی جامعه در برقراری امنیت است (شفیعی، ۱۳۸۵: ۵۹). بسیاری بر اهمیت جایگاه امنیت در سلسله مراتب نیازهای بشری یاد می‌کنند. از جمله مازلو^۱ است که تأمین و ارضای این نیاز را زمینه خودشکوفایی انسان می‌داند (سیاسی، ۱۳۸۴: ۱۹۸). از دیدگاه حقوق بشر امنیت، اطمینان خاطر است که به موجب آن افراد می‌توانند در جامعه بدون هیچگونه مزاحمتی به زندگی خود ادامه دهند و نیز حکومت به اجرای قدرت سیاسی طبق اراده ملی بپردازد و مانعی بر سر راه نداشته باشد (برژینسکی، ۱۳۶۹: ۱۲).

مسئولیت‌پذیری اجتماعی، شکلی از ارتباط با جامعه است که تا حدی به نحوه و چگونگی آگاهی فرد از دنیای پیرامونش مرتبط می‌شود. اگر افراد تصویر درستی از جامعه، عناصر اجتماعی و چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر داشته باشند، تا حد زیادی در نحوه و چگونگی ارتباط آنها نیز موثر خواهد بود (سبحانی نژاد، ۱۳۷۹: ۲۷). مسئولیت اجتماعی بطور طبیعی وجود ندارد، بلکه شامل عقاید، حساسیت‌ها و اختیاراتی است که باید از طریق تلاش‌های هوشیارانه و برنامه‌های اجتماعی توسعه پیدا کند. توسعه مسئولیت اجتماعی اساساً مرتبط با توسعه آگاهی‌های اجتماعی، نگرانی برای سرنوشت دیگران و آمادگی برای انجام کنش است (Trainer, ۲۰۰۵: ۶۹۹-۷۰۰). فرد مسئول کسی است که عواقب رفتار خود را به عهده می‌گیرد، قابل اتکا و قابل اعتماد است و احساس تعهد به گروه دارد (Gough, ۱۹۵۲: ۷۴). اندیشمندان تعاریف متعددی از مسئولیت اجتماعی ارائه داده‌اند، فورد^۲ (۱۹۸۵) بر پیروی از قوانین اجتماعی و برآوردن انتظاراتی که جامعه از فرد دارد، تأکید دارد (Ford, ۱۹۸۵: ۳۲۵). و نتزل^۳ مسئولیت اجتماعی را مراعات و احترام به حقوق دیگران، رقابت میان فردی و توسعه اخلاقی می‌داند (Wentzel, ۱۹۹۱: ۲). مک اولی^۴ مسئولیت اجتماعی را قابلیت پاسخگویی به گروه‌های انسانی می‌داند که شامل رضایت از پذیرش عواقب رفتار، احساس تعهد به ارزشهای گروه و ارزشهای خود فرد است (McAuley, ۱۹۶۶: ۲۲۵). چیبات^۵

1- Maslow

2- Ford

3- Wentzel

4- Mc Aulay

5- Chebat

مسئولیت اجتماعی در نتیجه فرایند یادگیری توسعه می داند که این فرایند از طریق افرادی است که با هوشیاری خود می توانند محیط را به شیوه ای که ارزش های اجتماعی آنها را منعکس می کند، تغییر دهند (Chebat, ۱۹۸۶: ۵۶۰). گروه کار ایالت کالیفرنیا (۱۹۸۹) نیز با عنایت به عزت نفس مسئولیت پذیری اجتماعی را همان قدردانی از ارزش و اهمیت شخصی و داشتن شخصیت پاسخگو برای خود و عمل مسئولانه در ارتباط با سایرین می داند (سبحانی نژاد، ۱۳۷۹: ۱۶).

بدین ترتیب با ملاحظه تعاریف متعدد می توان گفت که مسئولیت اجتماعی «یک مجموعه از مهارت های اجتماعی است که طی فرایند یادگیری آموخته شده و شخص در چارچوب هنجارهای اجتماعی (عرف) و قوانین و مقررات دست به انتخابی می زند که موجب ایجاد روابط انسانی مثبت، افزایش تعاملات، موفقیت و رضایت خاطر می شود». امنیت اجتماعی در جامعه بر محافظت و پاسداری از احساس مسئولیت یا همان احساس ما بودن نظارت دارد چرا که نظارت و نگهداری از احساس ما بودن در حفظ عوامل اجماع در میان افراد ریشه دارد (بیرو، ۱۳۷۰: ۱۵۷). چنانچه در جامعه حس مسئولیت و همبستگی حفظ شود این احساس جمعی یا به تعبیر دورکیم روح جمعی در جامعه خواهد ماند و اعضای آن جامعه را در پیوند و ارتباطی متقابل با هم قرار خواهد داد که هر کسی خود را در مقابل دیگران مسئول می داند و نسبت به مشکلات و مسائل جامعه احساس مسئولیت می کند (صالحی، ۱۳۸۵: ۳۷). در عین حال این احساس مسئولیت و تعهد در جامعه خود به حفظ نظم و امنیت در جامعه و دوام آن کمک می کند. زمانی که این دوام از طریق حس مسئولیت در جامعه تقویت شد، افراد در جامعه از امکانات لازم و متعارف برای رشد و ترقی بهره مند خواهند شد یعنی احساس مسئولیت افراد نیازمند پشتوانه عینی و واقعی است که با برخورداری از امکانات مادی چون بهداشت، تربیت، آموزش و امکانات معنوی، آزادی و عدالت فراهم خواهد شد (علینقی، ۱۳۸۱).

رشد مسئولیت اجتماعی، اقتصادی و آگاهی مذهبی و التزام به آن، موضوعی است که بیشتر از مقوله های شناختی و دانشی مورد توجه قرار گرفته است (Wentzel, ۱: ۱۹۹۱). و ضرورت آن امروزه حتی در جوامع غربی و صنعتی پیشرفته پس از یک دوره رکود نیز آشکار شده است. به عنوان مثال، آدلر^۱ (۱۹۸۲) سه هدف مهم برای مدارس کشور آمریکا

Archive of SID

یعنی رشد فردی، ایفای نقش شهروندی مناسب و افزایش مهارت‌های عمومی و غیر تخصصی را امری مهم و اجتناب ناپذیر تلقی می‌کند (فتحی آذر، ۱۳۷۳: ۱۸۱-۱۸۰). برمن (۱۹۹۰) نیز در طرح خود به منظور رشد هوشیاری اجتماعی به زمینه‌هایی چون درک اتکاء متقابل انسانها به یکدیگر، کشف موضوعات واقعی دنیا، رشد مهارت‌های مشارکتی پایه، خلق فرصتهایی برای همکاری اجتماعی و فرصتهایی برای عضو مسئول شدن در جامعه اشاره نموده است. در حقیقت فرد در جریان فهم اتکاء متقابل انسانها و درک موضوعات واقعی جهان، بر دامنه آگاهی‌های اجتماعی خود می‌افزاید، به علاوه طی رشد مهارت‌های اجتماعی و مشارکتی خواهد توانست مهارت‌های اجتماعی لازم برای اقدام موثر در صحنه‌های اجتماعی را بدست آورد و در نهایت بوسیله این فرصتهای عملی، پایه‌های آگاهیها و مهارتها عمیق تر خواهد شد (سبحانی نژاد، ۱۳۷۹: ۲۳-۲۲). از طرفی تحقیقات تئوریک و تجربی نشان داده است که مسئولیت اجتماعی نه تنها برای تحصیلات مفید است، بلکه می‌تواند ابزاری برای توسعه دانش و توانایی‌های شناختی باشد (Wentzel, ۱۹۹۱: ۷).

بخشی از اهمیت موضوع مربوط به خصوصیات دوران جوانی است که ما را بر آن داشت تا مسئولیت اجتماعی جوانان را مورد بررسی قرار دهیم. نسل جوان هر کشور موتور محرکه آن برای دفاع و پیشرفت در زمینه‌های مختلف است (Stones et al, ۱۹۸۹: ۵۷۳). جوانی دورانی است که رشد عقلی، تغییرات شناختی و شکل‌گیری ساختار افکار افراد در این دوره صورت می‌گیرد و آنان را قادر می‌سازد با تفکر درباره پدیده‌های مختلف به مراحل بالاتری از اخلاقیات برسند (Ozorak, ۱۹۸۶: ۱) و این امر، روابط آنها با دیگران، بروز خصوصیات شخصیتی، برنامه‌ریزی برای آینده و تعیین اهداف زندگی، توجه به مسائل اجتماعی و سیاسی، ارزشهای شخصی و حس هویت آنان را به شدت تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. این تأثیر پذیری بیش از حد جوانان، یکی از مهم‌ترین علل برای شناخت ویژگی‌های آنان در هر جامعه و برنامه‌ریزی برای آینده آنان خواهد بود. جوانان محصول شرایط خانوادگی، روابط با گروه همسالان، نظام آموزش و پرورش در کشور و بطور خلاصه محصول شرایط اجتماعی خود می‌باشند، به همین دلیل مطالعه و بررسی ویژگیهای این گروه سنی بیانگر چگونگی شرایط اجتماعی آنان خواهد بود. مطابق اطلاعات حاصل از سرشماری‌های عمومی کشور، تعداد جوانان از حدود ۶۳۰۰۰۰۰ نفر در آستانه انقلاب به ۹۴۰۰۰۰۰ نفر در سال ۱۳۶۵ و به حدود ۱۲۳۵۰۰۰۰ نفر در سال ۱۳۷۵ بالغ گردیده است. همچنین در حالی که

میزان رشد جمعیت کل کشور به ۱/۹ درصد در سال ۱۳۷۵ کاهش یافته، میزان رشد جمعیت جوان در حدود ۲/۸ درصد بوده است (مرکز آمار ایران، سرشماری های عمومی نفوس و مسکن در سالهای ۷۵، ۶۵، ۱۳۵۵). این کثرت جمعیت جوانان و تأثیرپذیری آنان و اهمیتی که در حال و آینده کشور خواهند داشت، مطالعه و بررسی خصوصیات آنان را در ابعاد مختلف ضروری می سازد.

هدف اصلی این مقاله بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی جوانان و احساس امنیت اجتماعی در شهر مشهد است. در این راستا اهداف جزئی تری مدنظر است که در قالب سؤالات ذیل مطرح می باشند:

- ۱- آیا بین احساس امنیت اجتماعی در جامعه و مسئولیت اجتماعی جوانان رابطه معنادار وجود دارد؟
- ۲- امنیت اجتماعی در این شهر تحت تاثیر چه عواملی است؟
- ۳- چه عواملی با میزان مسئولیت اجتماعی جوانان در برقراری امنیت اجتماعی در ارتباط می باشد؟

ادبیات تحقیق

سبحانی نژاد پژوهشی تحت عنوان «مسئولیت پذیری اجتماعی در برنامه ریزی درسی کنونی دوره ابتدایی ایران و طرحی برای آینده» به بررسی میزان توجه به انواع مسئولیتهای اجتماعی و ابعاد سه گانه آن در عناصر برنامه ریزی درسی کنونی دوره ابتدایی ایران می پردازد. روش پژوهش تلفیقی از تحلیل محتوا و توصیفی است. نمونه تحقیق شامل کلیه برنامه درسی پایه های چهارم و پنجم دبستان، ۶۰ معلم از ۳۰ منطقه انتخابی شهر اصفهان در پایه های چهارم و پنجم دبستان، ۹۰ نفر کادر اجرایی از ۳۰ مدرسه انتخابی و ۳۰۰ دانش آموز پایه های چهارم و پنجم از مدارس مذکور است. کلی ترین یافته های پژوهش عبارتند از:

- ۱- در طراحی برنامه درسی لازم است به انواع مسئولیتهای اجتماعی و ابعاد سه گانه شناختی، عاطفی و عملکردی آموزش آنها توجه شود.
- ۲- در اهداف کلی و زیر هدف های درسی دوره ابتدایی به همه انواع و ابعاد مسئولیتهای اجتماعی توجه شود.

۳- در محتوای دروس دوره ابتدایی بیشترین توجه به مسئولیتهای مدنی بوده است، در عین

حال در بعد شناختی و عاطفی مسؤلیتهای اجتماعی بطور ناقص و به بعد عملکردی آن نیز هیچ توجهی نشده است (سبحانی نژاد، ۱۳۷۹).

فتحی آذر در مقاله ای تحت عنوان رشد مسؤلیت اجتماعی در نوجوان و نقش آن در یادگیری به بررسی این موضوع پرداخته است. وی نتیجه می گیرد که احساس مسؤلیت اجتماعی و تعهد به آن از دو طریق در پیشرفت تحصیلی اثر می گذارد. اول اینکه رفتار مسئولانه در فراگیران باعث می شود تا بین آنها و همکلاسیها و معلم خود تعامل مثبت برقرار شود، بدین ترتیب امکان یادگیری موثر فراهم می شود. دوم احساس تعهد و مسؤلیت در فراگیر سبب رشد انگیزه درونی شده و لذا باعث افزایش جریان یادگیری می شود (فتحی آذر، ۱۳۷۳).

هترینگتون^۱ و همکاران (۱۹۹۹) در تحقیقی به بررسی رابطه میان دینداری والدین، سبک فرزند پروری و مسؤلیت اجتماعی جوان پرداخته اند. نتایج حاصل از رگرسیون نشان می دهد دینداری بخودی خود در مقایسه با سایر عوامل جمعیتی پیش بینی کننده ای برای روش مقتدرانه والدین است. همچنین دینداری والدین مستقیماً بر مسؤلیت اجتماعی جوان اثر می گذارد و سبک مقتدرانه بطور غیر مستقیم بر مسؤلیت اجتماعی جوان اثر می گذارد (Hettrington, ۱۹۹۹: ۱۹۹-۲۲۵).

اسکیلز^۲ و همکاران (۲۰۰۰) در تحقیقی با عنوان «اثرات خدمات یادگیری بر دانش آموزان دبیرستانی» به بررسی تاثیر آن بر مسؤلیت اجتماعی و موفقیت علمی پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان می دهد که گروه آزمایش بیشتر از گروه کنترل نگران رفاه عمومی دیگران هستند. به علاوه گروه آزمایش بیشتر از گروه کنترل با والدینشان در مورد مدرسه صحبت می کردند، تعهد بیشتری نسبت به انجام تکالیف مدرسه داشتند و هدفهای مشخص و قطعی تری را دنبال می کردند. همچنین دخترها نسبت به پسرها درک بیشتری از فرصتهای توسعه شخصی در مدرسه داشتند و مسؤلیت بیشتری را نسبت به دیگران احساس می کردند (Scales, ۲۰۰۰: ۳۳۲-۳۵۸).

کارت^۳ و همکاران در مقاله ای به بررسی مسؤلیت اجتماعی و فراهم آوردن زنجیره ارتباطات پرداختند. یافته ها نشان می دهد که مسؤلیت اجتماعی اثر مستقیم و مثبتی بر

1- Hettrington
2- Scales
3- Carter

اجرای کار فراهم کنندگان دارد و اثر واسطه ای از طریق بهبود اطمینان و همکاری از خود نشان می دهد همچنین یافته ها اهمیت ضمنی نه تنها برای مدیران پرنفوذ بلکه همچنین برای مدیران لجستیک در محدوده خدمات مشتریان، توزیع و بازاریابی تجاری دارد (Carter, 2001: 37-52).

ویلیز^۱ در تحقیقی تحت عنوان انتخاب فردی / مسرئیت اجتماعی، به بررسی زنان ۴۹-۴۰ ساله ای که خود را از سرطان سینه حفظ می کنند پرداخته است. یافته های تحقیق نشان می دهد که انتخاب و مسرئیت، ابعاد اجتماعی دارد که برای فهم تصمیم گیری برای مشارکت در حفظ از سرطان بسیار مهم هستند. به علاوه در جوامع روستایی، مراقبت های بهداشتی با شبکه های اجتماعی و امکانات زندگی در این مناطق رابطه دارد (Willis, 2004: 121-130).

چارچوب نظری

تا به حال دیدگاه های مختلفی برای تبیین امنیت اجتماعی ارائه شده است که هر کدام با رویکردی به این موضوع پرداخته اند. با توجه به اینکه احساس امنیت اجتماعی حسی درونی و در عین حال مرتبط با عوامل اجتماعی است، در این مقاله از دو دیدگاه تئوری نیازها و یادگیری شناختی اجتماعی با رویکرد روانشناسی اجتماعی استفاده شده است.

• تئوری نیاز انسانی

براساس نظریه نیاز انسانی، احساس امنیت زمانی حاصل می شود که نیازهای اساسی انسان برآورده شود. در غیر این صورت انسان با ناامنی روبرو می شود (Cheeseman & Kattle, 1990: 169-175). بر این اساس نیازهای جسمی، فکری و روحی افراد و گروهها باید تامین شود وگرنه افراد و جوامع از هم خواهد پاشید و بقا و بهزیستی آنها به خطر خواهد افتاد. در این نظریه شبکه های افراد و گروهها واحد تحلیل هستند و از طریق آن چارچوبی فراهم می شود که نیازهای انسانی تامین و تعقیب گردد و در درون ارزشها، هنجارها و منافع و قدرت متبلور می شود (Burrowes, 1996: 61). این نظریه امنیت را در شرایط مطمئنی می داند که ناظر بر زیست و بقای مستمر شرایط و وضعیت اکولوژیک سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و روانی لازم برای کلیه افراد و گروههای هویتی می باشد (کریمی، ۱۳۸۵: ۱۳۵).

Archive of SID

از معروفترین صاحب نظران این تئوری سایتس است که نیازهای اساسی انسان را به نیاز به واکنس، امنیت، به رسمیت شناختن، انگیزش، عدالت توزیعی، معنا، عقلانیت و کنترل می داند (Sites, ۱۹۷۳: ۷۱). وی بر این باور است که اگر رخدادهای عینی یا تحولات نظری موجب سلب امکان واکنش مطلوب از انسان شود و هویت او به رسمیت شناخته نشود و انگیزه های او شکوفا نشود، معنای او از زندگی دگرگون می شود و انجام رفتار و تصمیم گیری عقلانی را با محدودیت مواجه می سازد و امکان کنترل افراد بر مدیریت رفتار خود را مختل می نماید و همه این عوامل در نهایت منجر به مخاطراتی برای امنیت جامعه انسانی محسوب می شود (کریمی، ۱۳۸۵: ۱۳۲). بنابراین در نظریه نیازها، احساس امنیت منحصر به فرد نیست بلکه شامل صیانت و حراست از زندگی مردم و حفاظت از جان و مال و کلیه شئون زندگی انسان در برابر مخاطراتی است که آسودگی را از آنها سلب می کند و ترس و بی اطمینانی را جایگزین می نماید.

• نظریه یادگیری شناختی اجتماعی

در نظریه یادگیری اجتماعی، یادگیری به فرایند ایجاد تغییر در رفتار آشکار فرد گفته می شود که شامل ادراک امور، سازمان دادن اطلاعات، تجزیه و تحلیل اطلاعات، کسب دانش، درک معنی و ایجاد انتظارات می شود که مستقیماً قابل مشاهده نیستند. از دیدگاه یادگیری اجتماعی، مردم نه بوسیله نیروهای درونی رانده می شوند و نه محرکهای محیطی آنان را به عمل سوق می دهند، بلکه کارکردهای روانشناختی بر حسب یک تعامل دوجانبه بین شخص و عوامل تعیین کننده محیطی تبیین می شوند. باندورا^۱ بیان می دارد که شخص، محیط و رفتار شخص بر هم تاثیر و تاثر متقابل دارند و هیچ کدام از این سه جزء را نمی توان جدا از اجزای دیگر به عنوان تعیین کننده رفتار انسان به حساب آورد. وی این تعامل سه جانبه را جبر متقابل یا تعیین گری متقابل نامیده است (سیف، ۱۳۸۰: ۲۸۳-۲۸۱).

به اعتقاد باندورا انسان صرفاً دریافت کننده رویدادهای محیط نیست، بلکه به گونه ای فعال تجارب گذشته و زمان حال را تعبیر و تفسیر می کند و بر اساس آن دست به پیش بینی می زند. از آنجا که انسان از توانایی های شناختی برخوردار است می تواند میان الگوهای موجود، تنها به بعضی از آنها توجه کند. یعنی انسان تا حدودی دارای حق انتخاب است

(احمدی و جمهری، ۱۳۸۰: ۷۵-۷۱). وی بر پایه پژوهش گسترده متقاعد شد که تعداد زیادی از رفتار خوب و بد، بهنجار و نابهنجار بوسیله تقلید کردن از رفتار دیگران آموخته می شود. از کودکی به بعد، در پاسخ به الگویی که جامعه در اختیار ما می گذارد، خزانه رفتاری خود را ایجاد می کنیم. با والدینمان به عنوان الگو شروع می کنیم، زبان می آموزیم و مطابق سنت ها و رفتارهای قابل قبول فرهنگمان اجتماعی می شویم. اشخاصی که از هنجارهای فرهنگی منحرف می شوند، رفتارشان را به همان شیوه افراد دیگر یاد گرفته اند. تفاوت بین آنها در این است که اشخاص منحرف از الگوهای متفاوتی پیروی کرده اند که باقی جامعه آنها را ناخوشایند می دانند (شولتز و شولتز، ۱۳۸۳: ۴۶۰-۴۵۸).

بندورا نقش جامعه پذیری را بسیار پراهمیت می داند که در طی آن فرد هنجارها و قواعد جامعه را برای خود درونی می کند و به تبع آن شخصی که از این هنجارها تخطی می کند نیز محصول جامعه پذیری متفاوتی است. فردی که نسبت به سایر افراد جامعه از خود تعهد نشان می دهد و سرنوشت دیگران برایش مهم است، به خویشتن احترام می گذارد و در چارچوب هنجارهای اجتماعی روابطی موفقیت آمیز و رضایت بخش دارد از الگوهایی پیروی کرده است که در طی فرایند جامعه پذیری آنها را آموخته است. البته قابل ذکر است که تقویت در یادگیری مشاهده ای نقش دارد، اما اساساً به عنوان یک پیش آیند^۱ است و نه یک تأثیر پیاپندی. اطلاع از اینکه یک رفتار مشخص مدل پیامدهای ارزشمند و مؤثر به دنبال دارد یا به تنبیه مؤثر منجر می شود، می تواند موجب افزایش توجه مشاهده گر به کنشهای مدل و در نتیجه افزایش یادگیری مشاهده ای گردد. در این نظریه تقویت بیشتر به عنوان امری تسهیل گر در نظر گرفته می شود تا یک شرط لازم، زیرا که عواملی جز پیامدهای پاسخ می توانند بر آنچه مورد توجه مردم قرار می گیرد، ناقد افتند (ماسن و دیگران، ۱۳۷۹: ۳۹۸-۳۹۷).

روش تحقیق

روش مورد استفاده در این مقاله پیمایش^۲ می باشد. جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه^۳ انجام گرفته است. جامعه آماری مورد مطالعه جوانان شهر مشهد است. بر اساس

- 1- Antecedant
- 2- Survey Method
- 3- Questionnaire

Archive of SID

تقسیم بندیهای آماری دبیرخانه ملل متحد، جوانان در گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ ساله قرار می گیرند و این تعریف برای کارهای آماری سازمان ملل متحد مورد استفاده قرار می گیرد. با این حال معنای کلمه جوان در جوامع گوناگون متفاوت است و در بسیاری از جوامع در حال توسعه تصورات و تعاریف از جوان به بیش از ۲۴ سال می رسد. هر کشوری تعریف خاص خود را از جوانان دارد و محدوده سنی آنها نیز از تنوع زیادی برخوردار است. برخی کشورها مانند مالدیو و سنگاپور جوانان را تا گروه سنی ۳۵ سالگی و برخی تا ۴۰ سالگی مانند مالزی قرار می دهند (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۴: ۱۲). تعاریف ارائه شده از جوان دائما در حال تغییر و متاثر از شرایط متغیر سیاسی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی است. برای تحقیق حاضر از تعریف سازمان ملی جوانان استفاده شده است و گروه سنی ۲۹-۱۸ در نظر گرفته شده است. این شهر بر اساس آخرین آمارهای بدست آمده از شهر در سال ۱۳۸۵ دارای ۱۴۲۷۳۱۶ نفر جمعیت می باشد. با توجه به حجم وسیع جامعه آماری و عدم امکان جمع آوری اطلاعات از تمامی افراد، به منظور تسهیل و تسریع پژوهش و صرفه جویی در وقت و هزینه ناگزیر تعداد ۳۸۵ نفر از جامعه آماری به عنوان نمونه به شیوه تصادفی سیستماتیک و با استفاده از جدول لین^۱ برای مطالعه انتخاب شدند. در پژوهش حاضر از اعتبار صوری^۲ و اعتبار ملاک^۳ استفاده شده و برای به دست آوردن پایایی ابزار سنجش از آلفا کرونباخ استفاده به عمل آمده است. جهت سنجش متغیرهای اصلی تحقیق یعنی احساس امنیت اجتماعی و مسئولیت اجتماعی از طیف لیکرت استفاده شده است. در مطالعه حاضر مفهوم احساس امنیت بر اساس ملاحظات نظری به وسیله سوالاتی در قالب طیف لیکرت و در ابعادی چون امنیت جانی، مالی و فکری سنجیده شد. جهت سنجش مسئولیت پذیری نیز از مقیاس ناکامورا و همکارانش استفاده شد. (Nakamura & et al, ۲۰۰۶). این مقیاس با استفاده از سوالاتی بر اساس مقیاس لیکرت به طراحی پرسشهایی جهت سنجش مسئولیت اجتماعی اقدام نموده اند که دارای اعتبار و روایی قابل قبولی نیز می باشد. استفاده از این مقیاس پس از هنجاریابی آن، در سنجش این سازه در این تحقیق مفید به نظر می رسد. به این معنا که پس از تغییرات و سازگار نمودن آنها با وضعیت ایران، گویه های مناسب انتخاب شدند.

1- Lens Table

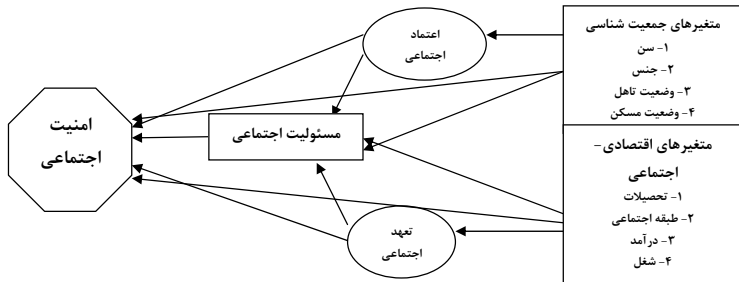
2- Face Validity

3- Criterion Validity

مدل تحقیق

برای ورود از سطح نظری به سطح واقعیت نیاز به طراحی مدلی می‌باشیم تا روابط بین متغیرهای تحقیق را به طور واضحی نشان دهد. نمودار زیر روابط بین متغیرهای این پژوهش را در قالب مدل تجربی تحقیق نشان می‌دهد.

نمودار شماره ۱: مدل تجربی تحقیق

فرضیات تحقیق

- ۱- بین میزان اعتماد جوانان و امنیت در جامعه رابطه وجود دارد.
  - ۲- بین مسئولیت اجتماعی جوانان و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.
  - ۳- بین تعهد اجتماعی جوانان و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.
  - ۴- بین ویژگیهای فردی (سن، هویت طبقاتی، جنس، وضعیت تاهل، تحصیلات، درآمد و وضعیت شغلی و وضعیت مسکن) و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.
- آلفای بدست آمده برای متغیرهای امنیت اجتماعی برابر $(\alpha=0/80)$ ، اعتماد اجتماعی $(\alpha=0/830)$ ، تعهد اجتماعی $(\alpha=0/74)$ و مسئولیت پذیری برابر $(\alpha=0/78)$ است که نشان دهنده بر خورداری ابزار از پایایی خوبی است. ضریب بدست آمده از اعتبار معیار برای امنیت اجتماعی $(0/72)$ ، مسئولیت پذیری $(0/49)$ ، اعتماد اجتماعی $(0/43)$ و تعهد اجتماعی برابر $(0/25)$ می باشد.

نتایج و یافته ها

داده های تحقیق حاصل استخراج پرسشنامه هایی است که توسط ۳۸۵ نفر جوان در شهر مشهد تکمیل گردیده و با استفاده از بسته نرم افزار آماری برای علوم اجتماعی^۱ مورد تجزیه و

تحلیل قرار گرفته اند. تجزیه و تحلیل داده ها به وسیله شاخص های آمار توصیفی و استنباطی صورت گرفته است.

از تعداد نمونه آماری، ۴۸ درصد از پاسخگویان مرد و ۵۱ درصد زن بودند. نزدیک به ۵۰ درصد افراد نمونه مجرد و ۴۵ درصد آنها متأهل بوده اند. شاخص دیگر ماهیت طبقاتی پاسخگویان است که در ۳ طبقه بالا، پایین و متوسط، تفکیک شدند. بیشترین تعداد پاسخگویان یعنی ۷۱ درصد به طبقه میانی، ۱۰ درصد طبقات بالا و ۱۱/۵ درصد هم متعلق به طبقات پایین جامعه بودند. همچنین نتایج نشان می دهد که میانگین سنی افراد پاسخگو ۲۶/۰۷ و میانگین تحصیلات آنها برابر ۱۲/۲۱ کلاس بود که نشان می دهد افراد پاسخگو از میانگین سواد بالایی برخوردار بودند. میانگین درآمد پاسخگویان ۳۲۰/۱۸۸ هزار تومان بود که بیانگر میزان درآمد متوسط به پایین است. در توصیف سایر شاخصها نتایج نشانگر فراوانی تعداد شاغلین نسبت به بیکاران است به طوریکه ۰/۷۸ افراد نمونه شاغل و ۲۲ درصد آنها بیکار بوده اند. شاخص فراوانی دیگر وضعیت مسکن بوده که نشان می دهد ۵۰ درصد آنها دارای خانه های شخصی، ۴۱ درصد اجاره ای و ۹ درصد دیگر در خانه های سازمانی و سایر خانه ها زندگی می کنند.

شاخص دیگر در این تحقیق اولویت داشتن نیازهایی چون امنیت، کار، مسکن، بهداشت، تغذیه و آموزش برای پاسخگویان می باشد. داده های موجود در جدول شماره ۱ بیانگر این مطلب است که در میان شاخصهای موجود در جدول، متغیر امنیت اجتماعی برای افراد در اولویت اول است به طوری که ۴۰ درصد از افراد این نیاز را در اولویت قرار داده اند.

جدول شماره ۱: اولویت دادن به نیازها بر اساس نظر پاسخگویان (به درصد)

نیازها					درصد براساس اولویت دادن به نیازها	
آموزش	تغذیه	بهداشت	مسکن	کار	امنیت اجتماعی	درصد
۰/۰۸	۰/۰۸	۰/۱۳	۰/۱۸	۰/۱۲	۰/۴۰	

جهت بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته از ضریب همبستگی استفاده شده است و جهت آزمون مقایسه میانگین ها از آزمون T (برای مقایسه دو میانگین) و از آزمون F (برای مقایسه بیش از دو میانگین) استفاده شده است. جدول شماره ۲ ضریب همبستگی پیرسون برای متغیرهای مستقل در سطح سنجش فاصله ای نشان می دهد. آمارهای جدول نشان می دهد که رابطه معناداری بین ۴ متغیر مسئولیت اجتماعی ($r=0/64$)، تعهد اجتماعی ($r=0/52$)،

اعتماد اجتماعی ($r=0/72$) و تحصیلات جوانان ($r=0/34$) با امنیت اجتماعی در جامعه ارتباط معناداری وجود دارد. به این معنا که با افزایش مسئولیت اجتماعی، تعهد اجتماعی و تحصیلات، احساس امنیت اجتماعی نیز در آنها بالا می رود. این فرضیه ها حداقل در سطح ۹۵ درصد، معنادار بوده و تایید شده اند.

جدول شماره ۲: ضریب پیرسون بین متغیرهای مستقل فاصله ای و امنیت اجتماعی

سطح معناداری	ضریب همبستگی	انحراف معیار	میانگین	ضریب همبستگی	
				مسئولیت اجتماعی	امنیت اجتماعی
۰/۰۰	۰/۶۴	۱۰/۰۶	۶۲/۸۳	مسئولیت اجتماعی	امنیت اجتماعی
۰/۰۰	۰/۵۲	۷/۳۲	۴۸/۲۵	تعهد اجتماعی	امنیت اجتماعی
۰/۰۰	۰/۷۲	۶/۴۵	۲۳/۲۴	اعتماد اجتماعی	امنیت اجتماعی
۰/۰۰	۰/۳۴	۳/۱۴	۱۲/۲۱	تحصیلات	امنیت اجتماعی

جهت اینکه مشخص شود که مسئولیت اجتماعی بیشترین ارتباط معنادار با کدامیک از ابعاد امنیت اجتماعی داشته است، نتایج جدول شماره ۳ این رابطه را مشخص می کند. داده های جدول نشان می دهد که مسئولیت اجتماعی افراد ارتباط معناداری با دو بعد امنیت فکری ($r=0/411$) و امنیت مالی ($r=0/373$) داشته است ولی با امنیت جانی ($r=0/098$) ارتباط معنی داری نداشته است. یعنی امنیت فکری و امنیت مالی ارتباط مستقیم با مسئولیت اجتماعی داشته و افرادی که امنیت مالی و مالی بالاتری دارند، از احساس مسئولیت پذیری اجتماعی بالاتری نیز برخوردارند.

جدول شماره ۳: ضریب پیرسون بین مسئولیت اجتماعی و ابعاد امنیت اجتماعی

سطح معناداری	ضریب همبستگی	انحراف معیار	میانگین	ضریب همبستگی	
				مسئولیت اجتماعی	امنیت جانی
۰/۲۴	۰/۰۹۸	۵/۰۶	۱۹/۱۰۶	مسئولیت اجتماعی	امنیت جانی
۰/۰۰۰	۰/۴۱۱	۴/۴۱	۲۳/۱۲۵	مسئولیت اجتماعی	امنیت فکری
۰/۰۰۰	۰/۳۷۳	۲/۷۹	۹/۸۲۸	مسئولیت اجتماعی	امنیت مالی

جدول ۴ آزمون تفاوت نمره میانگین امنیت اجتماعی بر حسب جنسیت افراد نمونه را نشان می دهد. با توجه به آمارهای موجود در این جدول، میانگین نمره مردان و زنان در این فرضیه با هم تفاوت دارد به طوری که میانگین این نمره برای مردان و زنان به ترتیب (۵۴/۲۷) و (۵۰/۶۱) می باشد و این تفاوت مشاهده شده بر اساس آزمون T و سطح معنی داری ($Sig=0/046$) در سطح حداقل ۰/۹۵ معنی دار است. به عبارتی می توان گفت

جدول ۴: آزمون تفاوت میانگین نمره امنیت اجتماعی بر حسب جنسیت افراد

جنسیت	میانگین	انحراف معیار	آزمون T	Sig
مردان	۵۴/۲۷	۹/۶۳	۲/۶۳	۰/۰۴۶
زنان	۵۰/۶۱	۱۰/۳۷		

جدول ۵ آزمون تفاوت نمره میانگین امنیت اجتماعی بر حسب وضعیت شغلی افراد نمونه را نشان می دهد. با توجه به آمارهای موجود در این جدول، میانگین نمره امنیت اجتماعی برای شاغلین (۵۳/۱۷۲) بیشتر از بیکاران (۴۷/۲۱) می باشد و این تفاوت مشاهده شده بر اساس آزمون T و سطح معنی داری (Sig=۰/۰۱۱) در سطح حداقل ۰/۹۵ معنی دار است.

جدول ۵: آزمون تفاوت میانگین نمره امنیت اجتماعی بر حسب وضعیت شغلی افراد

وضعیت شغلی	میانگین	انحراف معیار	آزمون T	Sig
شاغل	۵۳/۱۷۲	۱۰/۶۳	۳/۱۲	۰/۰۱۱
غیرشاغل	۴۷/۲۱	۷/۲۱		

قابل ذکر است که نمره میانگین امنیت اجتماعی برای افراد در طبقات مختلف جامعه، وضعیت مسکن افراد نمونه و همچنین برای متغیر وضعیت تاهل با هم چندان متفاوت نبوده و لذا این متغیرها تفاوت آنچنانی در کم و زیاد شدن امنیت اجتماعی در جامعه مورد مطالعه نداشته اند و نمی توان آنها را تایید کرد.

تحلیل رگرسیون

در مقاله حاضر از آماره رگرسیون چند متغیره به شیوه گام به گام استفاده شده است. در این روش متغیرهای مختلف به ترتیب میزان اهمیت در تبیین متغیر وابسته وارد معادله می شوند. جدول ۶ عناصر متغیرهای مستقل درون معادله برای تبیین متغیر امنیت اجتماعی نشان می دهد. در اینجا کل متغیرهای مستقل زمینه ای و مستقل واسطه ای به شیوه گام به گام وارد معادله شدند و ۴ متغیر تعهد اجتماعی با مقدار (Beta=۰/۳۲) و ضریب معنی داری (Sig.T=۰/۰۰۰) در مرحله اول، مسئولیت اجتماعی با مقدار (Beta=۰/۱۵) و ضریب معنی

داری (Sig.T=۰/۰۰۰) در مرحله دوم، اعتماد اجتماعی با مقدار (Beta=۰/۱۲) و ضریب معنی داری (Sig.T=۰/۰۰۳) در مرحله سوم و تحصیلات با مقدار (Beta=۰/۱۱) و ضریب معنی داری (Sig.T=۰/۰۰۹) در مرحله چهارم به ترتیب میزان اهمیتی در تبیین متغیر وابسته داشته اند، وارد معادله رگرسیونی شده اند و در مجموع این ۴ متغیر توانسته اند ۰/۶۳ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین و توضیح کنند (R²=۰/۶۳). این اعداد نشان دهنده این است که تعهد اجتماعی بیشترین ارتباط را با احساس امنیت اجتماعی داشته است و این متغیر به تنهایی ۳۲٪ از واریانس احساس امنیت اجتماعی را تبیین کرده است. پس از آن مسئولیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی از متغیرهای پیش بینی کننده امنیت اجتماعی بودند.

جدول ۶: عناصر متغیرهای مستقل درون معادله برای پیش بینی امنیت اجتماعی

مرحله	متغیر	B	Beta	مقدار T	سطح معناداری	R ²
۱	تعهد اجتماعی	۰/۵۴۲	۰/۳۲۶	۳/۷۹۷	۰/۰۰	۰/۳۴
۲	مسئولیت اجتماعی	۰/۳۲۳	۰/۱۵۶	۲/۷۶۴	۰/۰۰	۰/۵۴
۳	اعتماد اجتماعی	۰/۲۱۸	۰/۱۲۳	۲/۲۴۰	۰/۰۰۳	۰/۵۹
۴	تحصیلات	۰/۱۷۳	۰/۱۱۷	۲/۲۱۱	۰/۰۰۹	۰/۶۳

بر اساس مقادیر Beta معادله رگرسیون چند متغیره در تحقیق حاضر به این صورت می باشد:

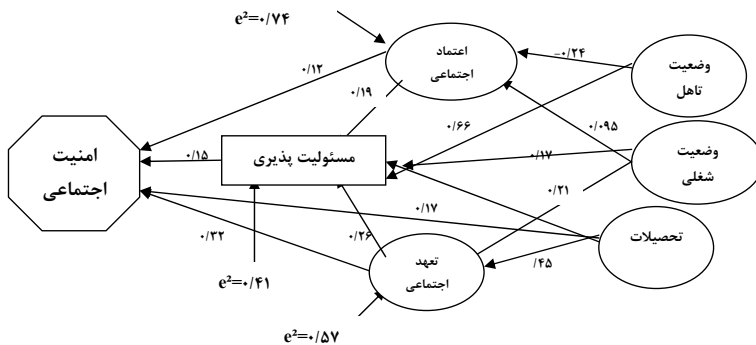
$$\text{امنیت اجتماعی} = ۰/۳۲(\text{تعهد اجتماعی}) + ۰/۱۲(\text{اعتماد اجتماعی}) + ۰/۱۵(\text{میزان مسئولیت اجتماعی}) + ۰/۱۱(\text{تحصیلات})$$

مدل تحلیل مسیر

مدل تجربی پژوهش یک مدل علی از نوع تحلیل مسیر^۱ است. نکته حائز اهمیت در مدل‌های تحلیل مسیر آن است که با استفاده از این مدل‌ها می توان به حجم عظیمی از اطلاعات که می تواند روابط علی ارزشمندی را بیان می کند، دست یافت. برای رسم مدل مسیر از ضرایب مسیر متغیرهایی استفاده شده است، که مقدار T آنها در سطح معناداری قرار دارد. ضریب مسیر در این مدل نماینده شدت رابطه بین دو متغیر با ثابت نگه داشتن اثر متغیرهای دیگر موجود در مدل است. در ضمن فلش‌های اضافی که از بیرون به متغیرها هدایت شده اند، مقداری از واریانس توضیح داده نشده برای هر متغیر بر می گردد، که کنترل آنها از توان ما

در تحلیل مسیر اثر کل هر متغیر از دو نوع اثر به وجود می آید: اثر مستقیم و اثر غیر مستقیم. برای محاسبه اثرات غیر مستقیم متغیرهای مستقل، ضرایب مسیر کلیه متغیرهای یک مسیر منتهی به متغیر وابسته در هم ضرب می شوند و چنانچه این ضرایب با ضرایب مستقیم هر کدام از متغیرها جمع شود، حاصل جمع، کل تأثیر متغیر مستقل مورد نظر بر متغیر وابسته خواهد بود. همانطور که در مدل مسیر مشاهده می شود، تعهد اجتماعی با ضریب مسیر $0/32$ با مسئولیت اجتماعی در رابطه می باشد و نشان می دهد که هر چه تعهد اجتماعی افراد بالاتر باشد مسئولیت اجتماعی قویتری دارند. متغیری مانند اعتماد اجتماعی با ضریب مسیر $0/19$ از یک طرف تبیین کننده مسئولیت اجتماعی و از طرف دیگر با ضریب مسیر $0/12$ تبیین کننده امنیت اجتماعی است. متغیری مانند وضعیت شغلی به طور غیر مستقیم از طریق تعهد اجتماعی، مسئولیت و اعتماد اجتماعی با امنیت اجتماعی در رابطه است مسئولیت اجتماعی به طور مستقیم با ضریب $0/15$ تبیین کننده امنیت اجتماعی است بنابراین هر چه مسئولیت پذیری اجتماعی افراد بیشتر باشد میزان امنیت اجتماعی در بین آنها نیز بیشتر است. با اطلاع از اثرات مستقیم حاصل شده برای متغیرهای مستقل روی متغیر وابسته می توان اذعان کرد که متغیر تعهد اجتماعی دارای بیشترین اثر مستقیم روی متغیر وابسته می باشد به طوری که اثرات مستقیم این متغیر $0/32$ می باشد. نمودار شماره ۲ نحوه ارتباط بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته را با استفاده از ضرایب مسیر نشان می دهد.

نمودار شماره ۲: مدل تحلیل مسیر

بحث و نتیجه گیری

تقویت بحثی به نام مسؤلیت پذیری اجتماعی جوانان و ارتباط متقابل آن با امنیت در جامعه به استحکام و رشد ارزشها، اصول و تعهدات در جامعه و برای خود جوانان منجر می شود. از آنجا که این مهم در زندگی افراد جامعه هدف اساسی و محوری نظام اجتماعی است، لذا میزان تحقق این هدف شاخص توانمندی نظام اجتماعی به شمار می آید. این توانمندی به لحاظ عملی از طریق ارزیابی شاخص امنیت اجتماعی افراد جامعه مد نظر قرار می گیرد، زمانی که برنامه ریزان بتوانند بر اساس ابزار و امکانات موجود به تقویت و امنیت زندگی مردم در جامعه جامه عمل بپوشانند و نوعی یکپارچگی و تعادل فعال در جامعه بین افراد به وجود آید. نتایج تحقیق در ارتباط نظری با دیدگاهها و نظریات مطرح شده گویای پیوند منطقی بین سطح نظری تحقیق و سطح تجربی آن است. در این مقاله ۱۱ متغیر مورد استفاده قرار گرفت که از بین آنها ۶ متغیر تایید شدند و ۵ متغیر دیگر رد شدند. در این مقاله رابطه معناداری بین ۴ متغیر مسؤلیت اجتماعی ($r=0/64$)، تعهد اجتماعی ($r=0/52$)، اعتماد اجتماعی ($r=0/72$) و تحصیلات جوانان ($r=0/34$) با امنیت اجتماعی در جامعه ارتباط معناداری وجود دارد. نتایج ضریب رگرسیونی نشان می دهد که ۴ متغیر تعهد اجتماعی با مقدار ($Beta=0/32$) و ضریب معنی داری ($Sig.T=0/000$)، مسؤلیت اجتماعی با مقدار ($Beta=0/15$) و ضریب معنی داری ($Sig.T=0/000$)، اعتماد اجتماعی با مقدار ($Beta=0/12$) و ضریب معنی داری ($Sig.T=0/003$) و تحصیلات با مقدار ($Beta=0/11$) و ضریب معنی داری ($Sig.T=0/009$) به ترتیب میزان اهمیتی که در تبیین متغیر وابسته داشته اند، وارد معادله رگرسیونی شده اند و در مجموع این ۴ متغیر توانسته اند $0/63$ از واریانس متغیر وابسته را تبیین و توضیح کنند ($R^2=0/63$).

بر این اساس نتایج این تحقیق به صورت نظری می توان استدلال کرد که در زمینه افزایش امنیت اجتماعی و برقراری محیطی آرام و مناسب برای شهروندان می توان موارد ذیل را در جامعه عملی نمود:

۱- فرهنگ سازی برای ایجاد احساس مسؤلیت فرد به نقشهایش در جامعه انجام پذیرد تا مردم در کنار هم احساس امنیت کرده تا از یک طرف موارد خلاف هنجاری برطرف و از طرف دیگر ثبات در کلیه ارکان جامعه مخصوصاً در بعد اقتصادی و اجتماعی در جامعه

Archive of SID

۲- تدوین سیاستهایی که در آن به جوانان به عنوان سرمایه های ارزشمندی برای هدایت

فرایند پیشرفت در جامعه نگریسته شود. از جمله می توان به فعالیت جوانان در سازمان های مردم نهاد توجه بیشتری نشان داد و نقش آنها را در مدیریت و سیاست گذاری این سازمان ها پررنگ تر نمود. چرا که جوان از طریق پذیرش نقش در این مجموعه ها و همچنین انجام فعالیت های گروهی، حس مسئولیت پذیری اجتماعی خویش را تقویت می نماید که می تواند منجر به افزایش احساس امنیت اجتماعی در وی شود.

۳- رفع بحران بیکاری و کاهش عواملی چون فقر از طریق فراهم آوردن امکانات اشتغال و تولید و توسعه اقتصادی و اجتماعی، که خود راهبردی جهت کاهش اختلالات روانی جوانان و بالا بردن میزان مسئولیت اجتماعی در سطح جامعه می باشد. جوان در این شرایط احساس اهمیت نموده و خود را به عنوان فردی مفید برای جامعه اش در نظر می گیرد، لذا سرنوشت جامعه و افرادش برای وی اهمیت پیدا می کند. چرا که خود را به عنوان فردی فاعل در انجام تغییر و تحولات جامعه در نظر می گیرد و به تبع آن احساس مسئولیت پذیری اجتماعی و امنیت اجتماعی در وی تقویت می شود.

۴- با توجه به معناداری رابطه بین اعتماد اجتماعی و امنیت اجتماعی باید به موضوع اعتماد اجتماعی در جامعه توجه شود. به دلیل ضعف رابطه بین مردم از یک طرف و فقدان شفافیت و صراحت بیان از سوی جوانان، اعتماد عمومی در بین افراد دچار آسیب شده است. لذا بدون آماده سازی زمینه های اعتماد در روابط افراد، احتمال کاهش امنیت اجتماعی در بین افراد بیشتر خواهد بود. اعتماد سازی و اعتماد پروری با توجه به شرایط فعلی تنها در صورتی امکان پذیر است که زمینه های اعتماد بنیادی در خانواده، مدرسه، و همسالان مورد تقویت قرار گیرد تا گامهای بعدی در سطوح بالاتر زندگی برداشته شود، نقصان در این فرایند مانع ایجاد بسترهای اعتماد خواهد بود.

۵- برای برقراری امنیت در جامعه به ساختاری نیاز داریم که در آن حداقل عناصری چون عدالت اجتماعی، تامین رفاه اجتماعی، عدم استبداد، اشتغال، مشارکت کامل مردم و توزیع دانایی در جامعه وجود داشته باشد.

منابع

- ۱- احمدی، حسن و جمهوری، فرهاد (۱۳۸۰). روانشناسی رشد ۲، نوجوانی، جوانی، میانسالی و پیری. تهران: پردیس.
- ۲- برژینسکی، زیگنیو (۱۳۶۹) در جست و جوی امنیت ملی، ترجمه ی خلیل ابراهیمی، تهران: نشر سفیر.
- ۳- بندورا، آلبرت (۱۳۷۲). نظریه یادگیری اجتماعی. ترجمه فرهاد ماهر، شیراز: انتشارات راهگشا.
- ۴- بیرو، آلن (۱۳۷۰). فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، تهران، انتشارات کیهان.
- ۵- تهران: نشر ویرایش.
- ۶- سازمان ملی جوانان (۱۳۸۴). گزارش بین المللی وضعیت خانواده و جوانان. تهران: پژوهشکده ملی مطالعات جوانان.
- ۷- سبحانی نژاد، مهدی (۱۳۷۹). «مسئولیت پذیری اجتماعی در برنامه ریزی درسی کنونی- دوره ابتدایی ایران و طرحی برای آینده». پایان نامه دکتری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۸- سیاسی، علی اکبر (۱۳۸۴). نظریه های شخصیت یا مکاتب روانشناسی، چاپ دهم، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۹- سیف، علی اکبر (۱۳۸۰). روانشناسی پرورشی، روانشناسی یادگیری و آموزش. تهران: انتشارات آگاه.
- ۱۰- شفیعی، جمال (۱۳۸۵). «واکاوای امنیت اجتماعی»، فصلنامه امنیت عمومی، سال اول، شماره ۱، صص ۷۳-۵۷.
- ۱۱- شولتز، دوان و شولتز، سیدنی الن (۱۳۸۳). نظریه های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی.
- ۱۲- صالحی، سیدرضا (۱۳۸۵). «امنیت اجتماعی: ویژگی ها، پیامدها و مقوم ها»، فصلنامه امنیت عمومی، سال اول، شماره ۱، صص ۳۵-۵۵.
- ۱۳- علیقی، امیرحسین (۱۳۸۱). «جایگاه امنیت در استراتژی ملی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره دوم.
- ۱۴- فتحی آذر، اسکندر (۱۳۷۳). «رشد مسئولیت پذیری اجتماعی در نوجوانان و نقش آن در یادگیری». مجموعه مقالات سمپوزیوم جایگاه تربیت نوجوان و جوان. تهران: وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی.
- ۱۵- ماسن، پاول هنری و دیگران (۱۳۷۹). رشد شخصیت کودک. ترجمه مهشید یاسایی. تهران: نشر مرکز، کتاب ماد.
- ۱۶- کریمی، یوسف (۱۳۷۷). روانشناسی اجتماعی، نظریه ها، مفاهیم و کاربردها، چاپ چهارم، تهران، ارسباران.

18- Buzan & Weaver & Wilde(1998). Security A New Framework for Analysis, London, Renner.

19- Carter, C. R et al. (2001). Social Personality and Supply Chain Relationships. Logistic and Transportation Review. Vol. 38, No. 1, pp. 37-52.

20- Chebat, J. (1986). Social responsibility, locus of control and social class. Journal of Social Psychology, 126, 559-561.

21- Eeseman, G. & Kettle, S. J. (1990). The New Australian Militarism, Undermining our Future Security Australian, Pluto Press.

22- Ford, M. E(1985). Social Cognition and Social Competence in Adolescence. Developmental Psychology. Vol. 18, pp. 323-340.

23- Gogh, H.G. , McClosky, H & Meehl, P. E.(1952). A Personality Scale for Social Responsibility. Journal of abnormal and Social Psychology. Vol. 47, pp. 73-80.

24- Hetherington, E. M et al.(1999). Parental religiosity, Parenting Style and Adolescent Social Responsibility. Journal of Early Adolescence. Vol. 19, No. 2, pp. 199-225.

25- McAuley, J. D. (1966). Social Responsibility: A Modern Need of The Social Studies. Journal of Education. Vol. 43. No. 4, pp. 223-227.

26- Nakamura, M. & Watanabe, A. M.(2006). «Global Social Responsibility: Developing A Scale for Senior High School Students in Japan». International Journal for a Advancement for Counseling. Vol. 28, No. 3, pp. 213-226.

27- Ozorak, E. W. (1986). «The Development of Religious Beliefs and Commitment in Adolescence». The Annual Convention of The American Psychological Association.

28- Scales, P. C et al. (2000). The Effects of Service – Learning on Middle School Students Social Responsibility and Academic Success. Journal of Early Adolescence. Vol. 20, No, 3, PP. 332-358.

29- Sites, P.(1973). Control. The Basis of Social Order. New York.

30- Stones, C. H. & Joseph. L. P.(1989). «Attitudes Toward Love Among

Xhosa University Students in South Africa». Journal of Society Psychology.

Vol. 129, pp. 4.

31- Trainer, T.(2005). International Journal of Social Economics. Vol. 3, No. 8, pp. 682-703.

32- Wentzel, K. R. (1991). Social Competence at School: Relation between Social Responsibility and Academic Achievement. Reviewed Educational Research. Vol. 61, pp. 1-24.

33- Willis, K. (2004). Personal Choice/Social Responsibility. Journal of Sociology. Vol. 40, No. 2, pp. 121-130.